

ACCOUNTICA Miesięcznik

Nr 1/Marzec 2009/www.gierusz@com.pl

Spis treści :

1. Rezerwy w prawie bilansowym i handlowym cz. I – Prof. dr hab. Jerzy Gierusz, mgr ACCA Maciej Gierusz

W artykule dokonano analizy pojęcia i zakresu rezerw, przeprowadzono systematykę tej kategorii, wskazując na źródła tworzenia, kierunki wykorzystania oraz zakres ujawnień w sprawozdaniu finansowym. Szczególną uwagę zwrócono na relacje pomiędzy rezerwami na zobowiązania, a biernymi rozliczeniami międzyokresowymi kosztów. Podstawę rozważań stanowiły Międzynarodowe Standardy Rachunkowości Nr 36 i 37 oraz odpowiadające im Standardy Krajowe Nr 4 i 6.

2. Dylematy standaryzacji rachunkowości – Katarzyna Gierusz

W artykule dokonano oceny procesu harmonizacji zasad rachunkowości, wskazując na jego wady i ograniczenia. Szczególną uwagę zwrócono na „mit” zwiększonej porównywalności sprawozdań finansowych oraz na czynniki spowalniające przebieg standaryzacji. Rozważania oparto na polskiej i zagranicznej literaturze.

Rezerwy w prawie bilansowym i handlowym

1. Wprowadzenie

Obserwowanym współcześnie procesom globalizacji i koncentracji kapitału towarzyszy duża dynamika i złożoność przemian cywilizacyjnych. Od przedsiębiorstw oczekuje się wprowadzania na rynek coraz to nowych wyrobów – czas realizacji poszczególnych zleceń ulega skróceniu, dominuje zorientowanie na klienta i wysoką jakość, a nasilenie konkurencji wymusza obniżkę kosztów. Szybki postęp w technice i technologii produkcji, a także w obszarach wspomagających np. zarządzaniu wymaga ponoszenia coraz większych nakładów na badania i rozwój. Zjawiska te niosą ze sobą znaczny wzrost ryzyka prowadzonej działalności. Jedną z tradycyjnych metod zabezpieczania się przed jego negatywnymi skutkami, jak również utrzymania stabilności finansowej przedsiębiorstwa – pozostaje tworzenie rezerw.

Celem niniejszego artykułu jest prezentacja istoty tej złożonej kategorii, dokonanie jej systematyki, przedstawienie źródeł stanowienia, kierunków wykorzystania oraz zakresu ujawnień o rezerwach w sprawozdaniu finansowym. Przedmiotem analizy uczyniono stosowne zapisy ustawy o

rachunkowości, Kodeksu spółek handlowych, Międzynarodowych Standardów Rachunkowości: Nr 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, Nr 36 „Utrata wartości aktywów” oraz Krajowych Standardów Rachunkowości: Nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe” oraz Nr 4 „Utrata wartości aktywów”.

2. Pojęcie i klasyfikacja rezerw sensu largo

W szerokim znaczeniu tego słowa, przez rezerwy należy rozumieć „... odpowiednik zatrzymanej w przedsiębiorstwie części wygosparowanego przyrostu środków na pokrycie przewidywanych kosztów lub strat”¹. M. Gmytrasiewicz definiuje rezerwy, jako „narzędzie zabezpieczenia się przedsiębiorstwa przed ryzykiem, czyli oczekiwanymi obciążeniami w przyszłości”². Według I. Olchowicz „istotą tworzenia rezerw jest łagodzenie ryzyka gospodarczego oraz urealnienie kosztów i strat, a w konsekwencji wyniku finansowego osiągniętego przez

¹ Mała encyklopedia rachunkowości (1971, s. 744)

² M. Gmytrasiewicz (2002, s. 8)

jednostkę w danym okresie”³. W systemie rachunkowości finansowej rezerwy kreuje się realizując dwie nadrzędne zasady:

1) współmierności – w art. 6 ust. 2 ustawy o rachunkowości⁴ (uor) czytamy „... dla zapewnienia współmierności przychodów i związanych z nimi kosztów do aktywów lub pasywów danego okresu sprawozdawczego zaliczane będą koszty lub przychody dotyczące przyszłych okresów oraz **przypadające na ten okres sprawozdawczy koszty, które jeszcze nie zostały poniesione...**”,

2) ostrożności – art. 7 ust. 1 uor stanowi „... w szczególności należy ... w wyniku finansowym, bez względu na jego wysokość uwzględnić:

a) zmniejszenie wartości użytkowej lub handlowej składników aktywów,

b) **rezerwy na znane jednostce ryzyko**, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń”.

Rezerwy pełnią zatem w gospodarce finansowej przedsiębiorstwa dwie funkcje:

- 1) stanowią zabezpieczenie przed grożącym ryzykiem,
- 2) urealniamy wynik finansowy przez jego zmniejszenie w okresie, gdy ryzyko

powstało, a nie wówczas gdy realnie poniesiono stratę.

Do najważniejszych cech odróżniających rezerwy od innych kategorii wynikowych rejestrowanych przez rachunkowość finansową należą:⁵

- 1) brak pewności, że negatywne procesy przed którymi rezerwa powinna jednostkę zabezpieczać kiedykolwiek zaistnieją,
- 2) kwota potencjalnego uszczuplenia aktywów może być jedynie przedmiotem szacunków,
- 3) rezerwy wyznacza się na przewidywany okres czasu, po którym następuje ich wykorzystanie lub rozwiązanie,
- 4) nietrafne utworzenie rezerwy zniekształca wynik finansowy dwóch okresów – jej ustanowienia i rozwiązania.

Rezerwy w szerokim rozumieniu tej kategorii mogą być klasyfikowane według wielu kryteriów – z punktu widzenia charakteru ryzyka, przed którym zabezpieczają wyróżniamy:

- 1) rezerwy kapitałowe,
- 2) odpisy aktualizujące wartość aktywów,
- 3) rezerwy z tytułu odstąpienia od zasady kontynuacji działania,

³ I. Olchowicz (1998, s. 286)

⁴ Ustawa z dnia 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694 z póź. zm.)

⁵ Por. J. Gierusz (2006 r., s. 100)

- 4) rezerwy o charakterze zobowiązań (sensu stricte).

Podział ze względu na miejsce ujawnienia pozwala wyodrębnić rezerwy:

- 1) bilansowe (kapitałowe, z tytułu odstąpienia od zasady kontynuacji działania, o charakterze zobowiązań),
- 2) niebilansowe (są to odpisy aktualizujące wartość aktywów, prezentowane w informacji dodatkowej).

W oparciu o kryterium legalności, rezerwy dzielimy na:

- 1) jawne (tworzone zgodnie ze stosownymi regulacjami, np. uor lub Ksh),
- 2) ciche, przejawiające się w świadomym zaniżaniu wartości aktywów lub zawiązaniu kwoty zobowiązań.

3. Rezerwy kapitałowe

Ten typ rezerw wyróżnia szereg atrybutów. Tworzone są one na podstawie ustawy o rachunkowości, ale także w oparciu o zapisy Kodeksu spółek handlowych. Źródłami ich powstawania pozostają: zysk netto, dopłaty właścicieli, aktualizacja wyceny aktywów lub premia emisyjna. Przesłanki kreowania rezerw kapitałowych mają swe korzenie w tzw. koncepcji zachowania kapitału, zgodnie z którą należy dążyć do odtworzenia kapitału z roku na rok, na co

najmniej tym samym poziomie. Rezerwy, o których mowa wchodzi w skład kapitału własnego jednostki, a ich stanowanie jest obligatoryjne – ewentualna zmiana w tym zakresie wymaga nowelizacji ustawy lub korekty statutu/umowy spółki. Ponadto, rezerwy te można wykorzystać jedynie na cele, na które były utworzone.

Rezerwy kapitałowe obejmują (zgodnie z oznaczeniami pozycji bilansowych):

A.IV. Kapitał (fundusz) zapasowy:

- 1) ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej,
- 2) tworzony ustawowo,
- 3) tworzony zgodnie ze statutem lub umową,
- 4) z dopłat wspólników,
- 5) inny.

A. V. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny.

A. VI. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe.

A. VII. Zysk z lat ubiegłych.

A. VIII. Zysk netto.

Tak zwane agio (art. 396 § 2 Ksh) – kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej – powstaje, gdy cena emisyjna akcji (to jest wartość, po jakiej spółka zbywa akcje), przewyższa cenę nominalną, (na jaką akcja opiewa), po pokryciu kosztów emisji.

Kapitał (fundusz) zapasowy tworzony ustawowo (art. 396 § 1 Ksh) powstaje w spółkach akcyjnych z przeznaczenia na ten cel 8 % zysku netto za dany rok obrotowy, do wysokości 1/3 kapitału zakładowego (akcyjnego). Po przekroczeniu wskazanego progu jednostka może dobrowolnie zwiększać ten fundusz – służy on pokryciu ewentualnych, przyszłych strat. Część zysku netto pozostawiona w przedsiębiorstwie prezentuje także kapitał (fundusz) zapasowy tworzony zgodnie ze statutem lub umową spółki – nie ma on charakteru obligatoryjnego, jego stanowanie muszą przewidywać odpowiednie dokumenty założycielskie – przeznaczony jest także na sfinansowanie potencjalnych strat. Te same cele przyświecają kreowaniu funduszu zapasowego z dopłat wspólników – wnoszone są one w zamian za szczególne przywileje, np. pierwszeństwo w wypłacie dywidendy lub przy podziale pozostałego majątku. Kolejny – kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, powstaje z przeszacowania powyżej ceny nabycia / kosztu wytworzenia: środków trwałych, inwestycji w nieruchomości (do 31.12.2008,

po tej dacie wzrost wartości opisywanej kategorii odnosi się na rachunek zysków i strat), długoterminowych aktywów finansowych. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe tworzone są z zysku netto na ściśle określone cele, np. na sfinansowanie prac badawczych lub dla zapewnienia wypłaty dywidendy w kolejnych latach mimo gorszych wyników finansowych. Rezerwy kapitałowe wykazywane w pozycjach A. VII. i A. VIII. prezentują odpowiednio – niepodzielny zysk netto z lat ubiegłych oraz zysk netto roku bieżącego.

Reasumując – rezerwy kapitałowe służą przede wszystkim stabilizacji finansowej przedsiębiorstwa, podnoszą wiarygodność jednostki w ocenach kredytodawców, kontrahentów i pracowników, wskazują na możliwość długotrwałego istnienia podmiotu na rynku. Dla akcjonariuszy są dowodem właściwego gospodarowania powierzonym zarządowi majątkiem, dają szansę na wypłatę dywidendy, także w latach, gdy spółka osiąga gorsze wyniki finansowe. **c.d.n.**

Dylematy standaryzacji rachunkowości

1. Wstęp

Rachunkowość często jest nazywana językiem biznesu, umożliwiającym komunikację pomiędzy spółką, akcjonariuszami i urzędami. W pierwotnym zamyśle miała zapewnić zrozumiałość i porównywalność sprawozdań finansowych bez względu na kraj, system prawny, czy ekonomiczny. Jednakże, w praktyce okazało się, że „mamy doczynienia z kolejną Wieżą Babel”⁶. Ten brak harmonizacji w zakresie rachunkowości nie był dostrzegany, aż do lat 50 ubiegłego wieku, kiedy to rozpoczął się intensywny proces globalizacji. Perspektywa bezpiecznego transferu ludzi, kapitałów i towarów zwróciła uwagę na potrzebę unifikację zasad i praktyk w zakresie rachunkowości. Aby tego dokonać powołano w 1973 roku Komisję Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (od 2001 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości) i opracowano 41 standardów. Chociaż proces harmonizacji trwa już przeszło 30 lat nie został jeszcze w pełni zakończony. Z biegiem czasu pojawiły się bowiem głosy sprzeciwu i krytyczne opinie, które poddały w wątpliwość potrzebę pełnej standaryzacji zasad rachunkowości.

⁶ E. McDonald (1998)

2. Harmonizacja vs. standaryzacja

Zdefiniowanie pojęć standaryzacja i harmonizacja wydaje się być kluczowe dla idei zlikwidowania współczesnej Wierzy Babel. Chociaż w praktyce kategorie te używane są wymiennie, w niektórych publikacjach wskazuje się na różnice. C. Deegan i J. Unerman przytaczają w ‘Financial Accounting Theory’⁷ definicję autorstwa C. Nobel i R. Parker. Według tych autorów, harmonizacja to „proces zwiększający porównywalność praktyk w zakresie rachunkowości poprzez wyznaczanie granic ich różnorodność”. Dla odróżnienia, standaryzacja definiowana jest jako „wprowadzenie sztywnych i wąskich zasad”. Inne źródła jak na przykład ‘Global Harmonization of Accounting Standards’⁸, idą jeszcze dalej w rozróżnieniu tych terminów. Traktują one standaryzację jako alternatywę dla harmonizacji. Spowodowane jest to tym, że standaryzacja niejako narzuca rozwiązania jednego z krajów, gdy tymczasem harmonizacja stara się pogodzić różne punkty widzenia. Z kolei S. T. Surdykowska⁹ zwraca uwagę na fakt, że coraz częściej harmonizacja kojarzona jest z ponadnarodowymi regulacjami tworzonymi w Unii Europejskiej,

⁷ C. Deegan, J. Unerman, (2006, s. 106)

⁸ S. Uddin, (2005)

⁹ S. T. Surdykowska (1999, str. 74)

natomiast standaryzacja utożsamiana jest z Radą Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. Pomimo wskazanych różnic, dla potrzeb niniejszej pracy pojęcia te będą używane jako synonimy- takie jest bowiem dominujące podejście w doktrynie.

3. Przyczyny rozpoczęcia prac nad unifikacją rachunkowości

Potrzeba unifikacji wyszła od księgowych i użytkowników sprawozdań finansowych. Domagali się oni uproszczenie praktyki w obrębie rachunkowości, zwiększenia porównywalności stosowanych rozwiązań, a to w celu ułatwienia transferu funduszy i pracowników pomiędzy krajami. Przed rozpoczęciem procesu standaryzacji firmy, które jednocześnie posiadały spółki zależne w innych państwach np. w Wielkiej Brytanii i były notowane na zagranicznych giełdach np. na giełdzie nowojorskiej były zmuszone sporządzać sprawozdania finansowe według co najmniej trzech różnych GAAP-ów (Generally Accepted Accounting Principles): wg. UK GAAP, US GAAP i narodowych zasad. Wymóg ten był nie tylko kosztowny i czasochłonny, ale również utrudniał działalność inwestorom, którzy musieli zapoznawać się z wieloma regulacjami obowiązującymi w obszarze rachunkowości. Ponadto, publikowane w różnych kontekstach, czasem sprzeczne dane, obniżały zaufanie

inwestorów do ujawnianych informacji finansowych¹⁰. Jednakże, dzięki Radzie Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i Unii Europejskiej sytuacja ta uległa zmianie. Bowiem od 2005 roku wszystkie notowane spółki muszą sporządzać sprawozdania finansowe według MSR-ów. Uregulowanie to zwiększyło zrozumiałość informacji finansowej, ułatwiło jej jednoznaczną interpretację i umożliwiło podejmowanie efektywnych decyzji inwestycyjnych. Ponadto, dla rozwijających się krajów takie jak Nigeria, Malezja czy Singapur przyjęcie międzynarodowych standardów okazało się prostszym i tańszym rozwiązaniem niż tworzenie własnych regulacji.

4. Mit zwiększonej porównywalności sprawozdań

Zwolennicy harmonizacji rachunkowości za największą jej zaletę uznają porównywalność sprawozdań finansowych. Należy jednak podkreślić fakt, że analiza danych finansowych nie ogranicza się do firm z tej samej branży, ale również obejmuje ocenę jednego przedsiębiorstwa na przestrzeni kilku lat. Tak więc, w pierwszym roku pełnej harmonizacji dane bieżące nie będą wprost porównywalne ze sprawozdaniami z lat ubiegłych. Zniekształcenia mogą być podobne

---

¹⁰ K. van Hulle, (1998).

do tych przytaczanych przez C. Deegan i J. Unerman w 'Financial Accounting Theory': „Angielsko- Szwedzka firma farmaceutyczna AstraZenec w 2000 roku wygenerowała zysk w wysokości 9, 521 miliona funtów według UK GAAP. Te sam transakcje po zastosowaniu regulacji amerykańskich dały wynik 29,707 milionów funtów.” Tego rodzaju rozbieżności mogą być przyczyną złych decyzji inwestorskich i powodować straty.

Po drugie, ujednolicona forma i treść sprawozdań są tylko pozorne. Co prawda MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” opisuje minimalny zakres ujawnień, ale brak jest jakiegokolwiek zunifikowanego wzoru bilansu czy rachunku zysków i strat. Ponadto, każdy standard wprowadza własne wymagania z tym zakresie oraz nierzadko zaleca rozszerzenia ujawnianych informacji, jeżeli spółka uzna to za istotne. W praktyce, zwiększona porównywalność sprawozdań finansowych nadal stoi pod znakiem zapytania.

5. Czy jeden rozmiar pasuje wszystkim?

Z biegiem czasu pojawiły się kolejne głosy krytyki poddające w wątpliwość potrzebę harmonizacji. W obliczu głębokich różnic kulturowych, religijnych, społecznych, historycznych, ekonomicznych i prawnych narzucanie przez Radę podejścia „one-size-fits-all” (jedna regulacja pasuje wszystkim)

wydaje się nie na miejscu. Istnieje bowiem obawa, że sprawozdania finansowe przygotowane zgodnie z tą zasadą nie sprostają oczekiwaniom wszystkich użytkowników¹¹. „Jeżeli poszczególne kraje charakteryzują się odmiennymi priorytetami w sprawozdawczości, to rozsądne wydaje się zróżnicowanie sposobu sporządzania raportów rocznych”¹².

Międzynarodowe Standardy skupiają się wyłącznie na potrzebach inwestorów, ignorując jednocześnie pozostałych użytkowników¹³. Oznacza to, że muszą oni sięgać do innych źródeł w celu zgromadzenia informacji o firmie. Ponadto, podejście „one-size-fits-all” stanowi zagrożenie dla elastyczności rachunkowości, która zawsze była jej główną cechą. Sztywne ramy standardów nie są w stanie zapewnić rozwiązań odpowiednich dla wszystkich potencjalnych transakcji w różnych systemach prawnych i ekonomicznych. W związku z tym może się okazać, że pełna standaryzacja zasad rachunkowości nie jest możliwa bez wprowadzenia zmian w prawie, a nawet unifikacji prawa na całym świecie. Problem ten dotyka nacjonalizmu, który jest kolejną przeszkodą do wprowadzenia pełnej harmonizacji. Część państw może być

¹¹ P. Diaconu, (2003)

¹² C. Nobel, R. Parker, (2006, s.77)

¹³ J. Gierusz, (2003, s.22).

niechętna do radykalnych zmian w krajowych standardach, albo sprzeciwiać się scedowaniu władzy ustawodawczej w zakresie rachunkowości na międzynarodowy organ. W szczególności należy wziąć pod uwagę państwa wrogie globalizacji, które mogą odbierać MSR-y jako narzucanie reguł krajów rozwiniętych, np. Wielkiej Brytanii. W rzeczy samej, harmonizacja przybrała formę dominacji Anglo- Saskiego systemu rachunkowości, mimo iż jest on sprzeczny z systemem kontynentalnym. Oznacza to, że często rozwiązania rachunkowości międzynarodowej ograniczają się do jednego punktu widzenia odrzucając dorobek innych państw. Jako przykład można podać organizację Customs and Economic Union of Central Africa, której próby osiągnięcia porozumienia w obszarze Afryki Centralnej odbierane są jako element zakłócający proces harmonizacji¹⁴. Warto również zwrócić uwagę na fakt, że MSR-y zostały opracowane z myślą o dużych, prężnych i międzynarodowych firmach poszukujących kapitału na rynkach zagranicznych¹⁵. Tak więc stosowanie tych samych reguł w małych podmiotach działających na rynkach lokalnych np. Afryki czy Azji Środkowej nie wydaje się być do końca poprawne i uzasadnione. Tym bardziej, że standardy te zostały przygotowane z

niewielkim udziałem krajów rozwijających się. Co prawda pojawiły się propozycje opracowania dla małych i średnich przedsiębiorstw odrębnych regulacji, lecz wydaje się to być zaprzeczeniem idei harmonizacji¹⁶.

6. Czynniki spowalniające proces standaryzacji

Idea unifikacji zasad rachunkowości popierana jest przez wiele międzynarodowych, regionalnych, a nawet nie związanych z księgowością organizacji takich jak: Unia Europejska, OECD czy Międzynarodowa Federacja Księgowych. Chociaż ich wkład w proces harmonizacji jest niekwestionowany to nadal stopień standaryzacji zasad rachunkowości jest niesatysfakcjonujący. Można wyróżnić cztery, główne przyczyny tej sytuacji.

Po pierwsze, stosowanie MSR-ów jest dobrowolne, a rada nie jest na tyle silnym organem by to narzucić. Po drugie, przez wiele tak standardy dopuszczały alternatywne rozwiązania. Oznaczało to, że firmy teoretycznie stosowały międzynarodowe regulacje, ale w praktyce prezentowały te same operacje w odmienny sposób. Takie podejście przyczyniło się do zaciemnienia obrazu przedsiębiorstwa przedstawianego w

¹⁴ J. Gierusz, (2001, s. 143)

¹⁵ K. van Hulle, (1998)

¹⁶ J. Gierusz, (2001, str. 142)

sprawozdaniu finansowym, a nie do poprawy jego wiarygodności i porównywalności.

Po trzecie, wciąż istnieją pewne rozbieżności pomiędzy Unią Europejską, a Radą. Międzynarodowe Standardy Rachunkowości promują wartość godziwą jako najlepszy sposób pomiaru wartości, gdy tymczasem dyrektywy zalecają stosowanie kosztu historycznego¹⁷. Jednomyślność w tej kwestii z pewnością przyczyniłaby się po przyspieszenia procesu unifikacji. Ponadto, Unia Europejska opiera się automatycznemu przyjmowaniu wszelkich poprawek do MSR-ów. Opracowana przez nią procedura analizy i akceptacji każdego standardu z osobna, często skutkuje rozbieżnościami między aktualnymi regulacjami, a tymi przyjętymi przez Komisję Europejską¹⁸.

Najpoważniejszą przeszkodą wydaje się być jednak pogląd Stanów Zjednoczonych. Po mimo, iż standardy są bardzo rozpowszechnione, to USA nadal wymaga od firm wprowadzenia odpowiednich korekt, w celu doprowadzenia sprawozdania finansowego do zgodności z US GAAP-ami. „*Stanowisko to często jest uzasadniane dobrem inwestorów i równym traktowaniem*

wszystkich notowanych spółek”¹⁹. Jednakże, prawdziwą przyczynę tej awersji należy upatrywać w aspiracji Stanów Zjednoczonych do ustanowienia US GAAP ogólnosięciowymi regulacjami. Porównanie MSR-ów i US GAAP-ów wypada na korzyść tych drugich. Charakteryzują się one bowiem nie tylko bardziej szczegółową metodologią, ale również są dokładniejsze w kwestii ujawnień, co niewątpliwie przyciąga na amerykańską giełdę zagranicznych inwestorów i spółki. USA nie chcąc ich stracić spowalnia implementację MSR-ów²⁰. Stanowisko USA wywołało dyskusję na temat wprowadzenia dwóch, równoważnych międzynarodowych regulacji oraz zawarcia ze Stanami Zjednoczonymi umowy o wzajemnym uznawaniu sprawozdań finansowych. Jednak rozwiązanie to spotkało się ze znikomym zainteresowaniem strony amerykańskiej²¹. Poza tym, propozycja ta i tak działałaby na niekorzyść standaryzacji. Po pierwsze, byłaby sprzeczna z celem ustanowienia jednolitych i powszechnie akceptowanych zasady rachunkowości. Po drugie, US GAAP-y opracowane zostały na potrzeby rynku amerykańskiego (bez jakiegokolwiek udziału Europy) co

¹⁷ K. Winiarska, (2007)

¹⁸ A. Helin, K. Drabikowska, H. Sztuczyńska, (2005, s. 10)

¹⁹ C. Hoarau, (1995).

²⁰ M. Jones, (2006, s. 395)

²¹ K. van Hulle, (1998)

niekoniecznie musiałyby się sprawdzić w warunkach starego kontynentu²².

7. Zakończenie

W ostatnich latach ewolucja rachunkowości została sprowadzona w praktyce do standaryzacji jej zasad, a działalność komisji i rad związanych z księgowością została podporządkowana temu celowi. Jednak pomimo rozmaitych działań i kooperacji wielu organów prace nad harmonizacją nie przebiegały sprawnie, między innymi z powodu rywalizacji USA i Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości. Z biegiem czasu zaczęto dostrzegać także inne niedociągnięcia. Tak więc początkowa fascynacja harmonizacją szybko została zastąpiona krytycznymi uwagami i opiniami. Opisane powyżej ograniczenia i przeszkody jednoznacznie wskazują, że unifikacja regulacji nie może być jedynym wyznacznikiem przemian i rozwoju rachunkowości oraz, że nie jest to jedyny proces oczekiwany przez opinię publiczną w tym zakresie²³. W przeciwnym razie oznaczałoby to, że reakcja na nowe zjawiska i procesy jest ograniczona, a tym samym zapisy na kontach przestałyby odzwierciedlać rzeczywistość, co przyniosłoby efekt odwrotny do zamierzonego.

Warto w tym miejscu zastanowić się nad dalszymi krokami. Może już czas najwyższy zaprzestać dalszych prac, które mogą doprowadzić do dysharmonii lub zahamowania rozwoju rachunkowości jako dyscypliny naukowej. Ustanowienie Międzynarodowych Standardów suplementem krajowych regulacji nie musi oznaczać porażki. Takie podejście podkreśliłoby charakterystyczne różnice między krajami, które zaczynają odgrywać kluczową rolę w obliczu odchodzenia na dalszy plan liberalizacji i globalizacji gospodarki światowej. Już czas najwyższy by proces harmonizacji rachunkowości ustąpił miejsca kreatywności i różnorodności, które jako jedyne mają szanse stawić czoło wyzwaniom przyszłości.

²² K. van Hulle, (1998)

²³ J. Gierusz, (2001, s. 144)

Literatura:

1. Deegan C., Unerman J., *Financial Accounting Theory*, European ed., McGraw- Hill Education, London 2006.
2. Diaconu P. (2003) *Impact of globalization on international accounting harmonization* dostępne na SSRN: <http://ssrn.com/abstract=958478> (09.11.2007).
3. Fedak Z., *Zasady wyceny aktywów i pasywów bilansu oraz ustalania wyniku finansowego*, w pracy: Zamknięcia roku 2005, Rachunkowość, Zeszyt Specjalny, Warszawa 2005 r.
4. Gierusz J., *Argumenty za i przeciw harmonizacji i standaryzacji rachunkowości*, w pracy *Rachunkowość Międzynarodowa* pod red. L. Bednarskiego, J. Gierusza, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2001.
5. Gierusz J., *Kodeks Księgowego*. Infor, Warszawa 2003.
6. Gierusz J., *Koszty i przychody w świetle nadrzędnych zasad rachunkowości*, ODDK, Gdańsk 2006 r.
7. Gmytrasiewicz M., *Rezerwy w księgach rachunkowych*, Difin 2002 r.
8. Hellin A., Drabikowska K., Sztuczyńska H., *Rachunkowość instrumentów finansowych*. ODDK, Gdańsk 2005.
9. Hoarau C., *International accounting harmonization. American hegemony or mutual recognition with benchmarks?*, *The European Accounting Review* 1995, 4:2, pp. 217-233.
10. Jones M., *Financial Accounting*, John Wiley & Sons Ltd, Chichester 2006.
11. Karmańska A., *Odpisy aktualizujące wartość aktywów*, *Rachunkowość* Nr 1, 2008 r.
12. Krajowy Standard Rachunkowości Nr 4, „Utrata wartości aktywów”, Dz. U. Ministra Finansów z dnia 20 lipca 2007, Nr 8 poz. 46.
13. Krajowy Standard Rachunkowości Nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe” (w publikacji).
14. Krzywda D., *Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów i zobowiązania warunkowe – problemy ujęcia, wyceny i prezentacji*, *Rachunkowość* Nr 9, 2008 r.
15. MacDonald E., *Fixing Tower of Babel in Global Accounting*, *The Wall Street Journal*, 11.05. 1998, p. A-1.
16. *Mała encyklopedia rachunkowości*, PWE, Warszawa 1971 r.
17. *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, SKwP, IASB, 2007 r.
18. Nobes C., Parker R., *Comparative International Accounting*, 9th Ed, Pearson Education Limited, Harlow 2006.

19. Olchowicz I., *Rachunkowość podatkowa*, Difin, Warszawa 1998r.
20. Surdykowska S. T., *Rachunkowość Międzynarodowa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze Kraków 1999.
21. Uddin S., *Global Harmonization of Accounting Standards, The Cost and Management*, Maj-Czerwiec 2005.
22. Ustawa z dnia 29 września 1994r. o rachunkowości (Dz.U. z 2002 r., Nr 76 poz. 694 z póź. zm).
23. Van Hulle K., *Perspektywy harmonizacji rachunkowości- europejski punkt widzenia, Rachunkowość 1998 nr 1.*
24. Winiarska K., *IASB vs. FASB, Rachunkowość Stowarzyszeń, Fundacji, Organizacji non-profit*, 01.06.2007.